

سوال

آیا نماز بدون شستن بیضه‌ها از مَذی صحیح است؟ شنیده‌ام که شافعی‌ها، مالکی‌ها، حنفی‌ها و گروهی از حنبلی‌ها شستن بیضه‌ها را [برای پاک شدن از مَذی] لازم نمی‌دانند.

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اولاً: مَذی از نجاساتی است که پاکیزگی از آن واجب است. ابن عبدالبر رحمه الله می‌گوید: «مَذی شناخته‌شده و معمول موضوعی مورد اجماع است و میان مسلمانان اختلافی نیست که خروج آن وضو را واجب می‌سازد (یعنی وضو را باطل می‌کند) و به سبب نجاستش، شستن آن واجب است». «التمهید» (۲۱ / ۲۰۷).

پس هرگاه مَذی خارج شود و به جایی از بدن برسد، شستن همان محل آلوده واجب است؛ بنابراین کسی که با علم به وجود مَذی بر بدنش و از روی عمد بدون شستن آن نماز بخواند، نمازش صحیح نخواهد بود.

درباره حکم نماز با بدن یا لباس ناپاک، بنگرید به پاسخ سؤال شماره (12720) و شماره (195117).

ثانیاً:

اگر مَذی به بیضه‌ها برسد، همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، شستن آن‌ها برای برطرف کردن این نجاست واجب است.

اما اگر مَذی به بیضه‌ها نرسد و از محل خروجش در آلت تناسلی فراتر نرود، در این حالت میان اهل علم اختلاف نظر است که آیا تنها شستن محل خروج آن از آلت تناسلی کافی است، یا اینکه شستن تمام آلت تناسلی و بیضه‌ها نیز به همراه آن واجب است؟

مذهب امام احمد بر این است که شستن تمام آلت تناسلی و بیضه‌ها با هم بر او واجب است.

مرداوی رحمه الله می‌گوید:

«بنابر قول به نجاست: بر پایه نظر صحیح در مذهب، هرگاه [مَذی] خارج شود، شستن آلت تناسلی و بیضه‌ها واجب است».

«الإنصاف» (۲ / ۳۲۸ - ۳۲۹).

و برای آن به این استدلال شده که در صحیحین در حدیث علی رضی الله عنه آمده است که پیامبر ﷺ به شستن آلت تناسلی فرمان دادند و ظاهر آن نشان می‌دهد که منظور، تمام آلت تناسلی است؛ و در غیر صحیحین مانند مسند احمد و دیگر منابع، امر به شستن بیضه‌ها نیز آمده است.

از علی رضی الله عنه روایت است که گفت: «من مردی بودم که بسیار مذی از من خارج می‌شد؛ پس به سبب جایگاه دختر پیامبر [که همسر بود] به مردی سپردم تا از پیامبر ﷺ [حکم آن را] بپرسد. او پرسید و پیامبر فرمودند: وضو بگیر و آلت تناسلیات را بشوی». بخاری (۲۶۹) و مسلم (۳۰۳).

ظاهر این عبارت، شستن تمام آلت تناسلی است؛ اما جمهور علما گفته‌اند: منظور از «الذکر» در اینجا، همان محل خروج مذی است و نه تمام آن؛ و این دیدگاه را با قیاس بر دیگر نجاسات تأیید کرده‌اند؛ چرا که در بقیه نجاسات نیز شستن چیزی جز همان موضع نجاست واجب نیست.

ابن دقیق العید رحمه الله می‌گوید:

«اختلاف کرده‌اند که آیا باید تمام آلت تناسلی را از مذی شست، یا تنها محل نجاست را؟ جمهور علما بر این باورند که به همان محل نجاست بسنده می‌شود...» «إحكام الأحكام» (۱ / ۷۴).

نووی رحمه الله می‌گوید:

«بخش واجب برای شستن، تنها همان موضع نجاست است؛ این مذهب ما و مذهب جمهور است» «المجموع» (۲ / ۱۴۴).

و ابن رجب رحمه الله می‌گوید:

«علما در معنای امر به شستن آلت تناسلی به سبب خروج مذی اختلاف نظر داشته‌اند؛ آیا منظور شستن همان قسمتی از آلت است که مذی به آن رسیده (مانند ادرار)، یا شستن تمام آلت تناسلی؟ در این باره دو دیدگاه وجود دارد که هر دو، دو روایت نقل شده از مالک و امام احمد هستند» «فتح الباری» (۱ / ۳۰۴).

ابن دقیق العید رحمه الله می‌گوید:

«جمهور علما از به‌کارگیری معنای حقیقی واژه «الذکر» (یعنی تمام آلت تناسلی) عدول کرده و به معنا و علت حکم توجه نموده‌اند؛ چرا که عامل وجوب شستشو، همان خروج ماده خارج شده است و این امر، اکتفا به محل خروج آن را اقتضا می‌کند» «إحكام الأحكام» (۱ / ۷۴).

و ابو جعفر طحاوی رحمه الله می گوید:

«اما بررسی این مسأله از طریق استدلال و قیاس؛ ما خروج مذی را یک حَدَث دانستیم، پس خواستیم در خروج دیگر حدثها بنگریم که چه چیزی به سبب آنها واجب می شود؟ [دیدیم که] به سبب خروج مدفوع، شستن همان قسمتی از بدن که آلوده شده واجب است و شستن جاهای دیگر لازم نیست، مگر وضو گرفتن برای نماز. همچنین است خروج خون از هر جای بدن که خارج شود، بنا بر قول کسانی که آن را حدث می دانند. پس قیاس و استدلال اقتضا می کند که خروج مذی نیز که یک حدث است، همین گونه باشد؛ یعنی در آن، شستن جایی جز همان موضعی از بدن که آلوده شده واجب نباشد، مگر وضو گرفتن برای نماز؛ پس این مطلب از طریق استدلال و قیاس نیز ثابت شد. و این، باور ابوحنیفه، ابویوسف و محمد بن حسن رحمهم الله است» «شرح معانی الآثار» (۱ / ۴۸).

اما کسانی که قائل به نجاست هستند، در پاسخ به این [استدلال جمهور] گفته اند: هیچ مانعی ندارد که شستن جایی فراتر از محل خروج ماده واجب شود؛ و این امر در شریعت نظیری هم دارد، که همان وجوب غسل تمام بدن به سبب خروج منی است؛ و برای این کار فایده ای [پزشکی] ذکر کرده اند و آن اینکه شستن آلت تناسلی و بیضه ها، خروج مذی را قطع می کند. شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله می گوید:

«و از آنجا که [مذی] با شهوت خارج می شود، رواست که به سبب خروج آن، شستن جایی فراتر از محل خروجش واجب شود؛ مانند منی. و این به خاطر آن است که بیضه ها ظرف و جایگاه آن هستند و شستن آنها، خروجش را قطع می کند و اثرش را از بین می برد». «شرح العمدة» (۳ / ۱۸۰).

و امام احمد در مسند خود (۲ / ۲۹۳) و ابوداود (۲۰۸) از هشام بن عروه، از عروه روایت کرده اند: «علی بن ابی طالب به مقدار گفت - و حدیثی مانند این را ذکر کرد - پس مقدار از پیامبر پرسید و رسول الله ﷺ فرمودند: آلت تناسلی و بیضه هایش را بشوید».

حافظ ابن حجر در «التلخیص الحبیر» (۱ / ۱۱۷) می گوید:

«و ابوداود آن را از طریق عروه از علی روایت کرده که در آن آمده است: «بیضه ها و آلت تناسلی اش را بشوید»؛ در حالی که عروه از علی نشنیده [و روایتش مرسل است]. اما ابوعوانه در صحیح خود آن را از حدیث عبیده از علی با همین زیادت [عبارت بیضه ها] روایت کرده و سند آن بدون ایراد است».

صنعانی در «سبل السلام» (۱ / ۱۹۹) می گوید:

«پس با وجود صحیح بودن این روایت، هیچ عذری برای نپذیرفتن آن وجود ندارد».

و ابوداود (۲۱۱) از علاء بن حارث، از حرام بن حکیم، از عمویش عبدالله بن سعد انصاری روایت کرده که گفت: «از رسول الله ﷺ درباره آنچه موجب غسل می شود و نیز درباره آن آب [چسبناکی] که پس از آب [ادرار] می آید پرسیدم. فرمودند: آن مذي است و هر مردی مذي دارد؛ پس به سبب آن، فرج و بیضه هایت را بشوی و همانند وضویت برای نماز، وضو بگیر». (۲۰۷/۸)؛ و شیخ آلبنی رحمه الله آن را در «صحیح سنن أبی داود» (۳۸۱/۸) صحیح دانسته است.

شیخ ابن باز رحمه الله می گوید:

«واجب در مذي این است که آلت تناسلی و بیضه ها شسته شود». «فتاوی الشیخ ابن باز» (۱۷/۵۸).

و علمای کمیته دائمی فتوا گفته اند:

«... اما مذي، نجس است؛ پس هرگاه از تو مذي خارج شد، شستن آلت تناسلی از ریشه آن و نیز بیضه ها واجب است، و همچنین پاشیدن آب بر آن قسمت از لباس و بدن که مذي به آن رسیده؛ چرا که پیامبر ﷺ «به علی فرمان دادند که آلت تناسلی و بیضه هایش را بشوید و از مذي وضو بگیرد، و فرمان دادند بر آن قسمت از لباس که به آن آلوده شده آب بپاشد».

و توفیق از جانب الله است؛ و درود و سلام خدا بر پیامبر ما محمد و آل و اصحاب او باد.

کمیته دائمی پژوهش های علمی و فتوا

عبدالله بن قعود... عبدالله بن غدیان... عبدالرزاق عفی... عبدالعزيز بن عبدالله بن باز». «فتاوی اللجنة الدائمة» (۵/۳۸۲).

و از شیخ ابن عثیمین رحمه الله پرسیده شد:

دیدگاه راجح درباره شستن آلت تناسلی و بیضه ها هنگام خروج مذي چیست؟

ایشان چنین پاسخ دادند: «دیدگاه راجح، وجوب آن است؛ و در این کار فایده ای پزشکی وجود دارد و آن اینکه شستن آلت تناسلی و بیضه ها، خروج مذي را قطع می کند». «تعلیقات الشیخ ابن عثیمین علی الکافی».

پس دیدگاه راجح، وجوب شستن آلت تناسلی و بیضه ها به سبب خروج مذي است؛ زیرا حدیثی که به این کار فرمان می دهد، صحیح است.

اما درباره صحت نماز؛ در این گونه مسائل اجتهادی، بر کسی که به یکی از این دو دیدگاه عمل کند اشکالی نیست، مادامی که تشخیص دهد آن دیدگاه درست است و یا از امامانی که قائل به آن بوده اند تقلید کند.

والله اعلم.